

ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ОҚУ ҮДЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ НЕГІЗГІ ҚҰРАЛ

Әлімқұлова Э.Ж., Әшірбекова А.Қ.

Аннотация

Мақалада педагогикалық тәжірибе қолданылып жүрген білім стандартына сай оқытудың инновациялық технологиялары мен педагогикалық құралдарды жетілдіру және студенттердің құзыреттілігін қалыптастыру мәселелері қарастырылады. Мұнда пәнінің типтік бағдарламалары мен жұмыс жоспарларына сәйкес оқу үдерісінде студенттерде құзыреттілікті қалыптастырудағы қолданылып жүрген қазіргі кезеңдегі оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдері қарастырылды. Сонымен қатар тәжірибеде қолданылып жүрген оқытудың инновациялық технологияларын студенттердің құзыреттілігін қалыптастырудағы қызметі негізделген.

Түйін сөз: Инновациялық қадам, тұлғаның қалыптасуы, сыни танымдық көзқарас.

Еліміздің білім жүйесін дамыту тұжырымдамасында: «Білім берудің мақсаты- жылдам өзгеріп отыратын дүние жағдайында алынған терең білімнің, кәсіби дағдылардың негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі іске асыруға, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше оң, адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру», деп көрсетілген жолдары бүгінгі өзекті мәселе. Білім – болашақ бағдары, білікті маман даярлайтын білім беру мекемелерінің басты міндеттерінің бірі – жеке тұлғаның құзыреттілігін дамыту. Құзыреттілік – оқыту технологиясының қатысында білім алушының әрекет тәсілдерін жан-жақты игеруінен көрінетін білім нәтижесі.

Бүгінде жаратылыстану пәндерін оқыту жүйелі түрде, табиғи жолмен жүзеге асырылады деген түсінік бар. Бірақ зерттеуші ғалымдар жаратылыстану ғылымдарының пәндік мазмұны терең білім алушылардың терең ойланып зерделеуге азық бола алмайтындығымен келісіп отыр. Бірақ оқу үдерісі барысында білім алушылардың тұлғалық ерекшеліктеріне, таным сапасының деңгейіне байланысты оқыту технологиясы кездейсоқ белсендірілетіні де кездеседі. Демек, оқу үдерісін қалыптасатын білім, білік, дағды кәсіби бағытталу, құзыреттілік жүйесіз қалыптасады. Белгілі бір білім жүйесін қалыптастыруға бағытталған оқыту жолы мақсатты

сипатта болады, бірақ көп жағдайда шектелген шеңберде болады [1,2]

Жапондық ғалым-педагог Т.Сакомото тұжырымдамасында педагогикалық технология – педагогикаға жүйелі ойлау тәсілдерін ендіру немесе «білімді жүйелеу», «аудиториядағы оқытуды жүйелеу». Әрине, жүйе, жүйелілік ғылымның қол жеткен соңғы жаңалығы емес, жүйелілік әлемге ғана емес адамзатқа да тән қасиет. Адам қызметі жүйесінде мәселелердің туындауы жүйеліліктің жеткіліксіздігі.

Технология – жеке тұлғаны дамытуға негізделген мақсатты педагогикалық жүйе. Технология оқытудың, білім берудің, жеке тұлғаны жан-жақты дамытудың жаңа ізденістерін, нәтижелі ізденістерін талап етеді. Бірақ, технология оқытудың тың әдістемесі немесе бұрын болмаған мүлде жаңаша жолдарын қарастырады деп түсінудің өзі артық. Оқыту мен тәрбие беру үрдістері «науқандық», «өтпелілікті» қаламайтыны белгілі. Қай кезеңде болмасын адамзат өз ұрпағын оқытып, тәрбиелеудегі заманның ең озық, тиімді ізденістерді тәжірибеге кіріктіріп, классикалық педагогиканың озық үлгілерін жаңа заман талабына сай жетілдіре отырып сабақтастыра жалғастырып келеді. Технология қарапайым тілмен айтқанда, жүзеге асатын, нақты мақсаттардың алдын-ала ойластырылған нақты жобасы, яғни, белгілі педагогикалық жүйенің тәжірибеде жүзеге асатын жобасы. Демек, технология ол біріншіден, диагностиканы басшылыққа алған,

жеке тұлғаға қарай бағытталған мақсатты, сапалы оқу әрекетін ұйымдастыру. Жеке тұлға ең алдымен өзінің саналы іс- әрекеті арқылы ғана дамиды. Кез келген әрекет іс-қимылдармен жүреді. Қазір педагогика ғылымында біршама зерттеліп, білім сапасын көтеру мүмкіндігінің кеңдігімен танылған витагендік (Vita» латын тілінде өмір, «gen» грек тілінде тәжірибе), яғни адамның «өмірлік тәжірибесі» оқыту технологиясын атауға болады. Бұл технология оқытуды Субъект-Субъект қатынасына сай ұйымдастыруға негізделген жаңа педагогикалық парадигманың талаптарына толық сәйкес келуімен, оқытушы мен білім алушы арасындағы қарым-қатынастың демократиялық жағдайын қалыптастыруымен, білім алушылардың басты мәселені бірігіп шешуімен, бірлесе тәжірибе жинақтауымен және әр білім алушының өз тарапынан нәтижелі шешімге жетуіне мүмкіндік тудыруымен ерекшеленеді. Витагендік тапсырмалар білім алушының танымын кеңейтіп, ой-өрісін нығайтуды, өз сөзін дәлелді жеткізуге дағдыландыруды көздейді. Мұның өзі витагендік амал-тәсілдер мен тапсырмалардың білім алушылардың еркін тілдік қатынасқа түсу, танымдық, жан-жақтылық, сондай-ақ топпен тіл табыса отырып әрекет ету қабілеттерінің жетілуінде маңызды рөл атқаратынын көрсетеді. Сондықтан, білім алушылардың құзіреттіліктерін қалыптастыру мақсатында витагендік оқыту технологиясын қолдану болашақ маманның заманауи сұраныс

үдесін қанағаттандыратын саналы әрі сапалы білім мен білікті меңгеруін қамтамасыз етеді.

Оқытушы мен білім алушылар арасындағы тиімді өзара педагогикалық ойластырылған іс-қимыл білім алуға ынталандырудағы ең өзекті мәселе болып келеді [3,4].

Қазіргі кездегі білім беру сапасы білім алушының өздігінен шешім қабылдауға мүмкіндікті қамтамасыз ететін қалыптасқан негізгі құзіреттілік түріндегі білім

нәтижелерімен түсіндіріледі. Олай болса, бүгінгі таңда педагогтардың алдында тұрған міндет те табысты және тиімді әрекетке дайын, өзінің пікірін білдіруге және өзінің іс-әрекеті мен өмір сүріп отырған қоғам үшін жауапкершілігін түсінуге қабілетті, отбасындағы, қоғамдағы, еңбек ұжымындағы әлеуметтік рөлін сезінетін құзырлы тұлғаны қалыптастыру. Мұнда педагогтардың кәсіби шеберлігі мен оның компоненттері (1- сурет) маңызды қызмет атқарады

1- сурет- Педагогикалық шеберліктің құрылымдық компоненті

Оқыту үдерісінде оқытушының шеберлігі білім алушының рефлексиясын, яғни өзінің санасын танып, талдау жасай білуге (ойына, көзқарасына “басқа көзбен” қарау), өзін өмір сүру әрекетінің субъектісі ретінде сезінуге қатысты қадамдарына дұрыс бағыт беру. Білім алушыға өз білімінің жаңа білімнің

мазмұнын қалап, болашақта зерттеу жүргізулеріне бағыт алуларына және орындалуы керек тапсырмалар жөніндегі жеке және топтық түсініктерді қалыптастыруға көмектесетіндігін ұғындыру. Білім алушының жаңа идея мен жаңа білімді игеріп үйренуге және оны өзіндегі білім негізімен ұштастыруда іштей

немесе сырттай белсенді болатын – болмайтындықтарын шешуі де алғашқы таным кезеңінде іске асады. Таным кезеңі дәрісті ой елегінен өткізіп талқылау, материалдарды ғылыми басылымдар мен арнайы кітаптарды оқу, бейнетаспа, өнер қойылымдары немесе басқа да нұсқаулықтармен, деректі ақпараттармен, жаңа идеямен сабақтастырып жұмыс жасағанда іске асады. Білім алушы жаңа білім мазмұнының қолданбалылығы мен қолайлылығын қарастыра отырып, белгісізден белгіліге қарай жүретін ақпарат пен идеяның маңыздылығы жөнінде шешім қабылдаулары қажет.

Ой толғанис – үйрену үдерісінің соңғы кезеңі, бұл кезеңде білім алушылар алған білімдерін айналасындағыларға, көпшілік талқысына салып, жеткізе бастайды. Саналы талқылаулар және оны тәжірибеде қолдану, жаңа идеялар мен ұғымдарды жинақтаумен, мазмұн жөніндегі өздерінің ашық ұсыныстар берумен, белгілі бір зерттелер бастаумен айғақталады. Бұл үдеріс арқылы білім алушылар өздерінің ойын нақтылайды, қатарластары мен оқытушымен байланыса отырып мәліметтер жинағы мен құрылым мағынасын сынақтан өткізеді. Осы кезеңде әртүрлі стратегиялар, яғни оқу әдіс-тәсілдерді қолдану ойлануға үйретеді, ой алмастыруға дағдыландырады, білім қорын толықтырады. Бұл ең ұзақ та, маңызды шешуші кезең. Мұны тұлғалық бағдарлы көзқарас

тұрғысынан қарастыратын болсақ, оқытушы мен білім алушы арасындағы қарым-қатынас, түсіндіруден түсінуге, монологтан диалогқа, әлеуметтік бақылаудан дамытуға, жалпы басқарудан өзін-өзі басқаруға көшу болып табылады. Демек, оқытушының негізгі міндеті – білім алушымен іскерлік қарым-қатынасты орнықтыру, олардың ғылыми негізделген шығармашылық деңгейін дамытып жетілдіруге жағдай жасау, еркіндік беру болып отыр.

Сыни ойлау философиясындағы басты мақсат: білім алушы өзінің тұлға ретінде қалыптасып жетілу жолында қажетіне жарата алатын маңызды деген ақпараттарды игеріп, әмбебап тәсілдерді үйренуі керек. Білім алу білім алушы тұрғысынан белсенді үдеріс болуы қажет, тек белсенді түрде жұмыс жасаған жағдайда ғана қандай да болмасын білімді игеріп одан нақты бір нәтиже шығаруға болады. Сыни тұрғыдан ойлау әрбір білім алушыны терең ойланып, философиялық тұжырым жасауға бағыттайды. Өмірде ең керекті күзіреттілік екендігін ескере отырып, әр сабақта білім алушы топ мүшелерімен араласып коммуникативтік қарым – қатынас үдерісінің белсенді мүшесіне айналады және ұжымда, жалпы қоғамда өзара байланыс құру мәселесі төңірегінде ой толғандырады.

Сыни ойлау философиясындағы басты мақсат, біз өзіміздің педагогикалық тәжірибемізде оқу үдерісінде білім алушылардың күзіреттіліктерін

дамыту бағытында жоспарлы педагогикалық ізденіс жұмысын жүргізу. Осы бағытта «Сыни тұрғыдан ойлау» жобасын сабақта білім мен тәрбие беру үдерісінде қолдануда:

1. Дәстүрлі, яғни аудиторияда студенттердің дәстүрлі 2-3 қатарда екі-екіден отыруы сақталмайды.

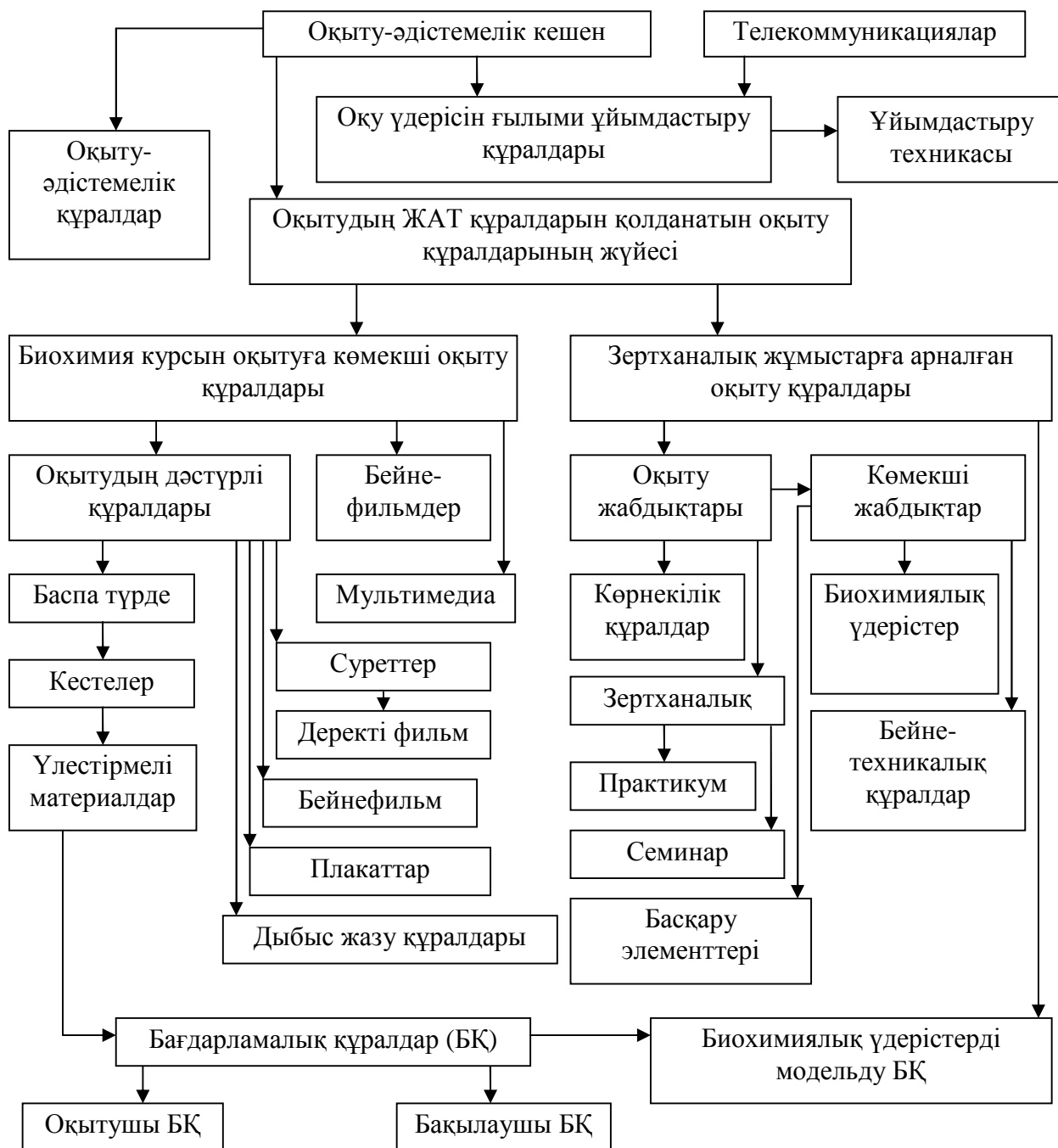
2. Аудиторияда студенттер жұппен немесе топпен жұмыс, әркім өз көзқарасын қорғау үшін жеке бұрыштарға бөлініп отыру т.б. еркін қозғалыста орналаса алады.

3. Аудиториядағы өзгерістер: қағидалар, идеялар тақтасы, ең үздік сұрақтар тақтасы, пікірлер бұрышы, үздік шығармашылық

жұмыс тобы т.с.с сабақты ұйымдастырудың ерекше әдістері жүзеге асырылды.

Сабақты ұйымдастыру кезеңдерінде білім алушылардың мәселені шешу құзіреттілігі, ақпараттық құзіреттілігі және коммуникативтік құзіреттіліктерін дамытыту мақсатында әртүрлі стратегиялардың тиімді қолданылуына ерекше мән береміз.

Бұл жағдайда оқу үдерісінің оқыту құралдарымен, пәннің ақпараттық технологиялар құралдарымен біріктіре отырып құрылған оқыту-әдістемелік кешен (ОӘК) маңызы зор (2-сурет).

2-сурет- Биохимияны оқытуға арналған оқытудың әдістемелік кешені

Суреттегі оқу әдістемелік кешен құрылымы коммуникативтік күзіреттілікті қалыптастыруда бірлесе оқу, сұхбаттасу, пікір алмасу, дөңгелек үстел, сұрақ-жауап, семинар, сауалнама жүргізу, конференция т.с.с. интерактивті әдістерді қолдану тиімділігін арттырады.

«Техникалық ғылымдар және технологиялар»,

«Ветеринария» бағытындағы мамандықтарда білім алатын студенттер арасында оқу үдерісін ұйымдастыруды бағалау парағындағы «Оқу үдерісінде қолданылып жүрген оқыту технологияларына көзқарасың» деген сауалнамаға: «Егер мен білім беру саласында қызмет жасаған болсам, онда мен мектепте қазірде қолға алынып отырған ең алдымен

технология пәндерін, сонымен қатар нақты пәндерді заманауи бағытта ұйымдастыруға, оқытудың жаңа әдіс тәсілдерін сабаққа кіріктіруге тырысар едім. Білемін, ол үшін педагогтарға жан-жақты ізденіс қажет. Осы жолда менің арманым өзімің таңдаған мамандық саласы бойынша мамандар дайындайтын алыс және жақын шет елдердің алдыңғы қатарлы білім беру мекемелерінің оңды тәжірибесін игеру. Менің негізгі мақсатым заман талабын қанағаттандыратын білікті маман болу”, деп жазады. Мұнда студенттің ойынан құндылықты-бағдарлы құзіреттілікті аңғаруға болады. Сонымен қатар ол өзінің Отан алдындағы азаматтық борышын, отанды сүю, құрмет тұту тәрбиесін ісі арқылы дәлелдегісі келетіндігін көрсетті. Ал келесі студент: “Қазіргі заманғы оқыту технологиялары көңілге қонымды, ұнайды. Мен – педагог болсам, оқушының оқытушы қойған талаптарды қанағаттандыруын өте қатаң бақылар едім. Өзімді қоғамдағы жағдайға тез бейімдеуге тырысып, оқушының білім алуға деген ынта-жігерін арттыратындай пәннің ерекшеліктерін және оның маңызын ашып көрсетіп, білім алуға қызықтырып, рухтандырар едім. Оқушымен өзімді тең дәрежеде ұстап, қажет кезінде тірек, бағыт беруші, кеңесші болуға тырысып, педагогикалық міндетімді шынайы жауапкершілікпен атқарар едім”, деп жазады. Бұл жерде студенттің өзінің азаматтық борышын, міндетін нақты сезінгендігін аңғару қиын емес және студент қатаң

талап пен тәртіпті, түсінушілікті қалап отыр. Мұнда білім алушының коммуникативтік құзіреттілік нышандарын байқауға болады. Тағы бір студент: “... ауылдық жерлерге білікті педагогтар жетіспейді, сондықтан ауылды жерлердегі жұмыс жасап жатқан білікті мұғалімдерге және жолдамамен жіберілген жаңашыл, кәсіби білігі жоғары педагогтарға қолдау жасау керек. Пәндік үйірмелерді құрылып, онда пәнге қызықтырудың әдіс-тәсілдерін іздестіріп оқушылардың білім алуға қызығушылығын ояту қажет”, дейді. Бұл жерде әлеуметтік-еңбек, тұлғалық өзін-өзі дамыту құзіреттіліктерінің қалыптасқандығын байқауға болады.

Дәріс және зертханалық, практикалық сабақтарда білім алушылардың білім сапасының жоғары деңгейде көрінуі оқытудың дәстүрлі әдістерінің компьютерлік технологиялармен, жалпы оқытудың инновациялық технологияларымен сабақтастырыла, кіріктіріле жүргізілу шеберлігі мен қолданыс аясына байланысты [5-6].

Оқытудың инновациялық технологияларының элементтерін өзіндік жұмыстарды ұйымдастырып өткізудегі маңызы зор. Бұл жерде дәрісханалық сабақтардың алатын орны ерекше. Өйткені өзіндік жұмыс барысында студенттерді дәрісте берілген материалды түрлі ғылыми басылымдардан, ғылыми оқу және оқу әдістемелік құралдардан, ақпарат көздерінен алынған материалдармен толықтырып,

салыстыру қызықтыратындығы байқалады. Бұл сапалы және деректі материалдардан құрылған рефераттар мен оны баяндау барысында кейбір қазақша ұғымдары мен терминологияға ерекше назар аударып, өз пікірлері мен ойларын талқыға салып еркін көзқарастарын білдірулерінен байқауға болады.

Өзіндік жұмыстың маңыздылығы, онда студент:

- ойларын жазбаша түсіріп, құжаттарды рәсімдеу талаптарын меңгереді:

- шығармашылық ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу негізін бекітеді;

-білім шеңберін кеңейтіп, түпнұсқалық материалдарды талдау, пікір беру дағдысын қалыптастырады;

-оқу бағдарламасына сәйкес белсенділік, шығармашылық бағытта қаншалықта өскендігін бақылауға мүмкіндік береді.

Өзіндік жұмысты орындаудың тәрбиелік мәні ерекше екендігін атап көрсеткен жөн. Себебі, студентте өзіндік жұмысқа дайындалу кезеңдерінде жоспарлаған жұмысқа ынтасы мен жауапкершілікті сезіну, алдына қойған мәселені табандылықпен орындау, топ ішінде өзін еркін ұстау, сөйлеу және қарым-қатынас мәдениеті, яғни жан-жақтылық қабілеттерін дамыту дағдысы қалыптасады. Өкінішке орай, барлық студенттер қауымында осындай деп айта алмайсың. Өйткені студенттердің 30-40% ғана тапсырманы дер кезінде орындауға тырысады, ал қалған бөлігі оны көбіне ертеңгі күннің үлесіне қалдыруды әдетке

айналдырып алғандығын байқамай қалады. Дегенмен, сабақ барысында құрылған әр топша мүшесі өзара бірлесіп жинақталған ақпарат ағымынан ең маңыздысын бөліп алып, оны өзара талқыға салуға атсалысады, кейіннен дайын материалды аудиториямен бөлісуге мүмкіндік алады, мұнда ақпараттық және коммуникативтік күзіреттілік жүзеге орнығады.

«Талқылау» стратегиясы бойынша студенттер өзара пікір таластырып дұрыс, қате немесе екі жақты пікірлерін ортаға салып, әр топтан сайланған спикер уәждемелі қорытындыны аудитория назарына ұсынады. Сайланған спикер жұмыстың мақсаты мен міндетін айқындап алады. Жұмыстың негізгі бөлімі мен қорытындысын аудиторияға жеткізуде, тыңдаушылардың ықыласын өзіне аудару, айтқандарына сендіре білу, сөйлеу мәдениеті мен шеберлігін меңгеру, яғни білім алушыларда ақпараттық, коммуникативтік күзіреттіліктердің қалыптасуы жүзеге асады. Демек, студент оқу үдерісінде танымдық іс-әрекет иесі; өзінің даму шеңберін кеңейтуші; оқыту үдерісінің белсенді мүшесі; өзіндік ой-пікірі бар, сыншыл көзқарас, әділ пікір иесі; өзін-өзі тануға әрекет жасаушы тұлға; сарапшы рөлін еркін атқарушы; өзінің және топ мүшелерінің жұмысына сыни көзқараспен қарап, ойының даму кезеңдерін қадағалап бағалай алушы; алдағы қадамдарын болжап, айқын мақсат қоя білуші т.с.с.

Ал, зертханалық сабақтар көп жағдайларда тек пәннің типтік

бағдарламасы бойынша тек оқытылатын тақырыптармен ғана шектеледі. Әрбір студент зертханалық жұмысқа арналған әдістемелік нұсқауларды басшылыққа ала отырып, барлық қажетті іс-әрекеттерді орындаулары тиіс. Осының нәтижесінде сабақтан сабаққа кәсіптік іскерлік пен дағдыға негіз болатын, дағдыға бірте-бірте ауысатын қажетті эксперименттік іскерлік саны артады. Теориялық материал жүйеленеді, бекітіледі, алынған тапсырмаларды шешудің әдіс-тәсілдері қолданылады. Мұнда теориялық білім нақты жағдайларда пайдаланылып, өлшеу құралдардың көмегімен өлшеу әдістемесі бойынша жаңа практикалық іскерліктер мен дағдылар алынады. Зертханалық сабақтардың басты ерекшелігі орындалатын жұмыстың дербестілігі. Әрбір сабақ түрінде өзіндік әрекеттер студенттердің шығармашылық ынта-ықыластары және өзіндік қалыптасатын дағдылар зертханалық жұмысты практикалық жұмыстармен ауыстыруға болмайтынын көрсетеді.

Күзиреттілік білім мен біліктіліктен қалыптасатындықтан, ол үздіксіз жүретін үдеріс. Мысалы, бүгін еліміздің білім беру жүйесінде болып жатқан реформалар мен саясаттар, өзгерістер мен жаңалықтар әрбір педагог қауымының ойлауына, яғни өткені мен бүгіні, келешегі мен болашағына жіті назар аударуына, жаңа идеялар мен жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болып отыр. Жоғары оқу орнын бітіруші жас маман еліміздегі өзгерістер мен жаңалықтардан

толық хабардар, өмірдің кез-келген тығырығынан оңтайлы жол тауып шыға білетін алғыр да білікті жас маман болып тәрбиеленуі тиіс. Олай болса сапалы білімнің берілуі, білікті мамалардың тәрбиеленуі білім беру жүйесіндегі зиялы қауымның қоғамдағы орнына да байланысты [7,8].

Әрбір педагог мен:

- алдыма келген білім алушының білімге деген сұранысын қанағаттандыра алдым ба?;

- білім беруде қандай бағдарламаны, қандай бағытты, қандай оқыту технологиясын қолданып ұстанғаным жөн?;

- қолданған оқыту әдісі студенттің шығармашылық қабілеттерін ашуға, білім алуға деген құлшынысын тудыруға себеп бола алды ма? т.с.с. педагогикалық мәселелердің төңірегінде ойлана отырып, жұмысын белгілі бір жүйеге келтіріп жүргізгенде ғана заман ағымы талап етіп отырған білікті мамандарды даярлауға мүмкіндік туады. Өткен жылдары елімізде студентті жаппай біліммен қаруландыру мақсат болып келді, ал бүгінде білімді жеке тұлғаға бағыттай отырып, таным қызметін жетілдіру- басты мақсат болып отыр. Бұл жүйеден күзиреттілік-қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өз-өзінің біліктілігін арттыру, өз ісін басқару қабілеттілігі деп түсінуге болады. Ендеше әр педагогтың кәсіби күзиреттілігі нақты жағдайда ғана тұлғаның құзырлылық қабілетін ашатын тапсырмалар жүйесін ұсына алатынымен анықталады.

Олай болса білім саласындағы түбегейлі өзгерістерді күнделікті оқу үдерісінде кез-келген пәннен берілетін тапсырмалардың мазмұнымен сабақтастырып бастаудың қажеттілігі айқын көрінеді.

Студент берілген тапсырмаларды орындау барысында жинақтаған мәліметтерді тәжірибемен байланыстыру білігі арқылы жаңаны танып білуге жол табады. Оқу үдерісінде жаппай білім алуда кейбір білім алушы өз мүмкіндіктерін өзі ашқан болса, кейбірі «жабулы қазан жабулы күйінде» тіршілік ағымымен жүре береді. Кешегі педагог білім беруші ақпарат көзі және оқу үдерісіндегі мәселенің дұрыс бұрыстығын саралаушы болып келді. Ал, бүгінгі оқытушы жұмысты дұрыс ұйымдастыру білігі арқылы студенттің өздігінен білім алуына мүмкіндік жасайды, жаңа идеялар мен жаңалықтар, болжамдар мен нәтижелер әкелетіндей тұлға даярлауды көздейді.

Біз өзіміздің педагогикалық тәжірибеміз негізінде ең әуелі білім стандартына сай, пәнінің бағдарламалары мен жоспарларын, әдістемелік нұсқаулары мен оқу, оқу әдістемелік құралдарын зерттей отырып, әр студентке жеке тұлға ретінде көңіл аударып пәнге, ғылымға деген қызығушылығын ояту, ізденіс жұмыстарын жасау, әр студенттің жаңаға ұмтылу, жаңаны сезіну деңгейін жетілдіруге қатысты тапсырмалар жүйесін дайындаймыз. Дайындалған тапсырмалар мен сұрақтардың мазмұны берілген тақырып және

ондағы көтерген мәселе бойынша жан-жақты ізденуге, толықтырулар мен өзгерістер енгізуге, болжамдар айтуға, өз ойларын еркін ортаға салуға, еркін сөйлеуге негізделеді. Әр сабақтың соңында студенттің қойған сұрақтары мен олардың берген жауаптары арқылы білім сапасын бақылауға, басқаруға мүмкіндік бар. Осындай тәжірибелер арқылы студенттердің «жасырын» ашылмаған мүмкіндіктерін көрсету, шығармашылық қабілеттерін тану; ғылыми ұғымдар мен түсініктерді пайдаланып өз ойын жинақтап дұрыс жеткізуге дағдыландыру; мәдени қарым-қатынас дамыту; жаңашыл іс-әрекет жасау; қателесуден қорықпау, білім алудың қажеттілігін сезіп білу; өмірде кездесетін түрлі жағымды-жағымсыз жағдайларды зерделеу, жедел оңтайлы шешім қабылдай білу; жаңа дүниені танып білуге деген құлшынысты белсендіру т.б заман талабына сай маман «жасап шығаруға» мүмкіндік туады деп болжам жасауға болады.

Оқу үдерісін ұйымдастырып жүргізу тәжірибемізде біз студенттердің пәнді меңгеруге, өз ойын еркін айтуға, ғылыми ұғымдарды қолдану білігі мен мәдениетін жетілдіруге, берілген тапсырманы жан-жақты қарастыруға дағдыландыруға, білімнің жеткіліксіздігін сезінуге (дискомфорттық), белгісізге қарай табысты қадам жасай білуге үйрете отырып құзіреттілікті, яғни құндылықты-бағдарлы құзіреттілік (азаматтық белсенділік, саяси жүйені түсіну, баға бере білу, елжандылық болу);

Мәдениеттанымдық құзіреттілік (ұлттық ерекшеліктерді тани білу, өз халқының мәдениеті мен өзге ұлттар, әлем мәдениетін салыстыру, саралай білу қабілеті); Оқу-танымдық құзіреттілік (өзінің білімділік қабілетін ұйымдастыра білу, жоспарлай білу, ізденушілік-зерттеушілік әрекет дағдыларын игеру, талдау, қорытынды жасай білу); Коммуникативті құзіреттілік (адамдармен өзара қарыс-қатынас тәсілдерін білу, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінде, халықаралық қатынаста шетел тілінде қатынас дағдылары болу); Ақпараттық-технологиялық құзіреттілік (ақпараттық технологиялармен техникалық объектілер көмегімен

бағдарлай білу, өз бетінше іздей білу, таңдай, талдай білу, өзгерте білуді жүзеге асыра білу қабілеті); Әлеуметтік-еңбек құзіреттілік (әлеуметтік-қоғамдық жағдайларға талдау жасай білу, шешім қабылдай білу, түрлі өмірлік жағдайларда жеке басына және қоғам мүддесіне сәйкес ықпал ете білу қабілеті); Тұлғалық өзін-өзі дамыту құзіреттілік (отбасылық еңбек, экономикалық және саяси қоғамдық қатынастар саласындағы белсенді білімі мен тәжірибесінің болу қабілеті) қалыптастыратын орта жасауға болатындығына көз жеткізіп отырмыз[9,10].

Әдебиеттер тізімі

1. V.I. Krutov and V.V. Popov, *Bases of scientific researches*. The higher school, Moscow, 2005, 400.
2. I.M. Grushko and V.M. Sidenko. *The basis of scientific researches*. The higher school, Kharkov, 1983, 224.
3. A.N. Mishin, *Intensive training and educational cognitive activity*, Actual problems of pedagogic, Young scientist (ed.), Chita, 2011, 187-190.
4. Волкова Г.Л. Повышение уровня компетенции педагогического коллектива – основа результативности учебно-воспитательного процесса // Завуч - 1999. - №7.
5. K.T. Imanzhanova, and Zh.K. Abeldina, *Bilimgerlerdi gylymi-zertteu zhumysyna belsendendiru tasili*, Novinata za naprednali nauka, Sofia, 2013, 70-74.
6. Zh.K. Abeldina, and Zh.K. Moldumarova, *The virtual environment is aware of general education disciplines*, Strategy of Development of Economy of Kazakhstan during the Crisis and Post-crisis Periods, Management Institute, Astana, 2009, 228-232.
7. Құдайбергенова К.С. Құзырлылық табиғаты- тұлғаның өздік дамуында // Алматы -2006 .
8. Білім берудегі инновация арнайы білім беру порталының материалдары [Электр. қор]// <http://sincom.ru>
9. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения. М., 2014, С. 41.
10. Әлімқұлова Э.Ж., Абельдина Ж.Қ., Абельдина Р.Қ. Жаратылыстану пәндерін оқытуда инновациялық технологияларды қолданып студенттердің

Резюме

В последние годы внесены большие изменения в системе образования. Реализуя внесенные изменения, мы, педагоги учебной организации проделываем большую целенаправленную работу. Одной из них является внедрение инновационных технологий обучения, направленных на формирование у студентов профессиональных и ключевых компетенций.

Процесс формирования компетенций рассматривается как процесс взаимодействия студентов и преподавателя, при котором педагог и обучающийся взаимодействуют друг с другом в ходе урока посредством применения активных форм и методов обучения, когда преподаватель и студент находятся на равных правах. В такой ситуации обучение носит позитивный характер, повышается уровень самооценки студента, что способствует качественному восприятию учебного материала.

Но, формирование компетентностей идет не только через изучение учебных дисциплин, но и через всю организацию внеаудиторных мероприятий, общественной жизни студентов.

Summary

Major changes in the education system have been made in recent years. Realizing the made changes, we, lecturers of the educational organization we make huge purposeful work. One of them is introduction of the innovative training technologies directed to formation professional and key competences at students.

Process of competences formation is considered as process of interaction of students and lecturers when the lecturer and student interact with each other during a lesson by means of application of active forms and methods of training when the lecturer and the student are on equal terms. In such situation training has positive character, the level of a self-assessment of the student increases that promotes qualitative perception of a training material.

However, formation of competence goes not only through studying of subject matters, but also through all organization of out-of-class actions, students public life.